

CADASTRU, ORGANIZAREA TERITORIULUI ȘI INGINERIA MEDIULUI

CZU 631.115.1(478)

ROLUL GOSPODĂRIILOR ȚĂRĂNEȘTI (DE FERMIER) ÎN ECONOMIA MOLDOVEI

I. BOTNARENCO, E. ZUBCO

Universitatea Agrară de Stat din Moldova

Abstract: The study proposed in this article is devoted to the analysis of business process of the enterprises based on individual principles (agricultural farms) and to the determination of their role in Moldova's agriculture development.

The international practice, for a long time, demonstrated the efficacy and priority of the agricultural farms potential based on individual principles, mostly those of family type. In its turn, for Moldova's agriculture, the individual form of enterprises is the closest to private ownership of agricultural land.

However, in terms of limited agricultural land resources of the Republic of Moldova, the average area of an individual enterprise, at the initial stage, was very small, its technical and material basis – weak and both financial and organizational support - ineffective.

Despite this fact, the agricultural farms are increasingly shaping in the economic (agricultural) activity of the Republic of Moldova. This phenomenon (resistance to negative factors) served as the reason for initiating this study.

Key words: Individual agricultural enterprise, Land reform, Legal form of organization, Market relations, Private property, Privatization.

ÎNTRUDUCERE

Activitatea individuală în agricultura Moldovei este diversă. În cadrul prezentului studiu ne vom concentra asupra activității individuale referitoare la lucrarea nemijlocită a terenurilor cu destinație agricolă.

Pentru aceasta vom diviza structura deținătorilor de terenuri, care practică activitate individuală, în două categorii: întreprinderi cu statut de „persoană juridică” și terenuri agricole libere de un oarecare statut juridic. La prima categorie se vor atribui gospodăriile țărănești (de fermier), la a doua categorie - „loturile individuale”.

Pentru gospodăriile țărănești, cadrul legal, ce reglementează nemijlocit relațiile de producere, este Legea cu privire la gospodăriile țărănești (de fermier) și alte acte legislative generale.

Relațiile funciare în procesul de utilizare a loturilor individuale sunt reglementate de actele legislative generale cum ar fi: Codul civil, Codul funciar etc.

Ponderea producției agricole a gospodăriilor țărănești (de fermier) în volumul global (pe republică) este esențială și constituie, în mediu, pe ultimii 3 ani: cereale, inclusiv porumb – 40%; floarea soarelui – 30%; sfeclă de zahăr – 11%; fructe – 57,9 %; struguri – 79,8 % (Anuarul statistic, 2010).

Loturile individuale de asemenea ocupă suprafețe mari în Republica Moldova. În cadrul lor se produce un volum semnificativ de diverse produse agricole.

În majoritate, producția obținută din exploatarea loturilor individuale este utilizată nemijlocit pentru întreținerea nemijlocită a familiei. Surplusurile sunt realizate în piețele agricole locale.

Obiectul prezentului studiu sunt terenurile gospodăriilor țărănești (de fermier) și loturile individuale. Suprafața totală a gospodăriilor țărănești la momentul actual constituie 555,1 mii ha, a loturilor individuale utilizate în scopuri agricole - 284,7 mii ha.

MATERIAL ȘI METODĂ

În cadrul studiului au fost utilizate: materialele cadastrului bunurilor imobile, elaborat de către Agenția Relații Funciare și Cadastru pentru o perioadă de 9 ani; anuarele Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova; cadrul juridic al Republicii Moldova, alte materiale informative.

Pe parcurs, în cadrul studiului, de către autori au fost aplicate mai multe metode științifice: analiza datelor statistice; metoda analizei grafice a tendințelor; metoda analizei variantelor; metoda analizei factorilor comparabili; metoda analizei și sintezei etc. Metodele științifice de studiu sunt aplicate atât în mod independent (separat), cât și în comun.

Metodele științifice de studiu aplicate au fost selectate de către autori în conformitate cu scopul studiului.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Etapa actuală a dezvoltării agriculturii Republicii Moldova mai poate fi caracterizată ca „etapa căutărilor”. Nu reprezintă o excepție și formele organizatorico – juridice ale întreprinderilor agricole. Determinarea și exploatarea rațională a potențialului inclus în formele organizatorico – juridice, adesea depășește spațiul cercetărilor economice, trecând în cel politic.

Din aceste considerente, determinarea tendințelor obiective, elaborarea concluziilor argumentate sunt de o mare importanță la acest capitol.

O analiză corectă a potențialului de producție ale gospodăriilor țărănești și ale altor întreprinderi agricole, inclusiv și a celor asociative, poate fi efectuată atunci, când condițiile de formare și activitate supuse analizei sunt comparabile.

La etapa inițială a reformei funciare, a formării întreprinderilor agricole, în calitate de condiții de comparație pot fi considerate: suprafețele optimale de teren (I. Botnarenco, E. Zubco 2011^a); dimensiunile bazei tehnico-materiale implicate în procesul de producție; suportul financiar, politica de subvenționare, accesibilă pentru toate întreprinderile; suportul juridic, organizațional, metodico-metodologic etc.

În realitate, gospodăriile țărănești întreprinderile individuale în ansamblu, s-au format în condiții mult mai dificile, decât alte forme organizatorico – juridice.

În procesul de privatizare a fondului funciar agricol, suprafața medie, în baza căreia era posibilă formarea unei gospodării țărănești (de fermier) constituia 1,0-3,0 ha divizată în 5-7 terenuri cu suprafața medie de 0,2-0,3 ha, împrăștiate la 3-5 km și mai mult unul de altul.

Pentru a forma o gospodărie țărănească cu suprafața minimă de cel puțin 10 ha era necesar de a cumpăra, din start, suplimentar terenuri de la alți proprietari.

Baza tehnico-materială în procesul privatizării (reformării gospodăriilor colectiv-colhoznice), a fost repartizată după principiul aportului proporțional al fiecărui proprietar de teren la acumularea averii întreprinderii. Acest principiu a dus la aceia că, pentru a deveni deținător al unei unități din tehnica privatizată era necesar de o asociere a mai multor proprietari.

Din aceste considerente, majoritatea gospodăriilor țărănești, au început etapa inițială fără a dispune de tehnica elementară necesară. Majoritatea gospodăriilor țărănești nu și-au câpătat cota parte din averea întreprinderii privatizate nici până în prezent.

Un rol important pentru dezvoltarea agriculturii în ansamblu este suportul financiar (politica fiscală, de subvenționare etc.). O formă mai reală de creditare este gajul. Întreprinderile țărănești nu dispuneau de obiecte ademenitoare gajului. Dar și procentul bancar nu este pe măsura gospodăriilor țărănești. Subvenționarea în agricultură încă mult timp nu va fi echivalentă cerințelor concurenței libere și sănătoase.

Una din cele mai importante particularități ale etapei inițiale în dezvoltarea gospodăriilor țărănești (de fermier) și individuale în ansamblu a fost nivelul foarte scăzut al cunoștințelor teoretice și practicii în domeniu, de asistență organizatorică, metodico – metodologică, juridică etc.

Terenurile gospodăriilor țărănești (de fermier) și loturilor individuale.

Tabelul ce urmează prezintă o informație amplă despre structura terenurilor gospodăriilor țărănești și a loturilor individuale. Din tabel constatăm că gospodăriile țărănești (de fermier) și loturile individuale constituie la momentul actual aproximativ 42% din suprafața totală a terenurilor destinate agriculturii (Cadastrul funciar al Republicii Moldova, 2002...2010).

Totodată, dinamica suprafețelor gospodăriilor țărănești se află în diminuare. Pe parcursul studiului (anii 2002-2010) suprafața gospodăriilor țărănești s-a diminuat cu 178 mii ha. Loturile individuale s-au majorat cu aproximativ 100 mii ha.

Condițiile de activitate a gospodăriilor țărănești, suportul financiar nesatisfăcător, politica bugetar-fiscală practică, cadrul legislativ neadecvat la etapa inițială a formării lor nu putea să nu aibă un impact negativ. Multe gospodării țărănești (de fermier) au dat faliment. O parte din terenuri au fost vândute, altele sunt utilizate în calitate de terenuri individuale (I. Botnarenco, E. Zubco 2011^c). Proprietarii terenurilor gospodăriilor falimentate au aderat la alte domenii de activitate.

Care totuși sunt gospodăriile țărănești (de fermier) rezistente la condiții mai puțin favorabile de activitate?

Tabel. Dinamica terenurilor gospodăriilor țărănești (de fermier) și a loturilor individuale

№	Denumirea indicilor	Perioada supusă analizei								
		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
1	Terenuri cu destinație agricolă, total (mii/ha)	1951,0	1951,0	1952,0	1953,0	1974,1	1978,9	1984,6	2007,6	2008,7
2	Gospodăriile țărănești incl. vii, livezi (mii/ha)	733,1 116,1	698,2 115,9	682,5 115,6	563,1 96,6	572,0 199,6	562,1 101,7	558,3 102,2	553,7 102,3	555,1 101,6
3	Gospodăriile țărănești cu suprafața de pînă la 10 ha, incl. vii și livezi (mii ha)	lipsa informației	lipsa informației	lipsa informației	lipsa informației	484,1	474,9	465,0	457,5	451,3
4	Gospodăriile țărănești cu suprafața mai mare de 10 ha, incl. vii și livezi (mii ha)	lipsa informației	lipsa informației	lipsa informației	lipsa informației	89,2	91,0	90,3	89,6	88,3
5	Loturi individuale (mii ha), incl. % din suprafața totală a terenurilor destinate agriculturii	184,2 9,4	181,6 9,3	180,9 9,3	293,1 14,6	284,4 14,4	277,8 14,0	278,2 14,0	281,1 14,0	284,7 14,2

Pentru a răspunde la această întrebare, obiectul de studiu – fondul funciar al gospodăriilor țărănești, îl vom diviza în porțiuni mai mici. Informația utilizată în cadrul studiului permite divizarea fondului funciar în mai multe categorii de gospodării țărănești (de fermier) cu dimensiuni medii de: pînă la 1 hectare; 1-5 hectare; 5-10 hectare, alte dimensiuni.

Conform tabelului fondul funciar al gospodăriilor țărănești (de fermier) a fost divizat în suprafețe cu dimensiunile medii de pînă la 10 hectare și, totodată, altă grupă unde gospodăriile țărănești constituie 10 și mai multe ha.

Astfel, din datele tabelului constatăm că gospodăriile țărănești cu suprafața medie de pînă la 10 hectare sunt mai puțin rezistente la factorii negativi în procesul activității lor. În dinamică suprafața totală a acestor gospodării țărănești se află într-o mică, dar stabilă cădere (fig.1).

Într-o perioadă de 5 ani gospodăriile țărănești cu suprafața medie de pînă la 10 hectare s-au diminuat cu aproximativ 33 mii de hectare.

La rândul său, în aceeași perioadă de timp, gospodăriile țărănești cu suprafața medie mai mare de 10 hectare au crescut cu aproximativ 16 mii ha (fig.2).

Autorii conștientizează faptul că linia de divizare dintre tendințele de cădere a suprafețelor și cele de majorare stabilită la nivelul celor 10 hectare poate fi precizată în dependență de specializarea gospodăriei etc. și, ca rezultat, să obținem o linie de divizare mai precisă și rezultate mai veridice. Important însă este că, totuși, din punctul de vedere al dimensiunilor, există forme și conținut optimal (I. Botnarenco, E. Zubco 2011^b), când activitatea de producție se va afla în condiții mai favorabile.

Este important de a analiza aceste două grupe de gospodării țărănești (de fermieri) prin prisma intensificării procesului de producție, investițiilor în agricultură. Un factor indirect în acest caz pot fi suprafețele plantațiilor de vii și livezi, sistemele de irigare etc.

Tabelul ne mai prezintă o informație despre suprafețele de vii și livezi în dependență de suprafețele medii a gospodăriilor țărănești.

În rezultatul analizei s-a constatat că tendința de diminuare a gospodăriilor țărănești cu suprafața medie mai mică de 10 ha mai este însoțită și de diminuarea suprafețelor plantațiilor de vii și livezi (fig. 3).

În același timp, creșterea suprafețelor gospodăriilor țărănești cu suprafața medie mai mare de 10 ha este însoțită de creșterea suprafețelor de vii și livezi (fig.4).

Astfel, în baza rezultatelor obținute, printr-o analiză grafică a tendințelor de dezvoltare a gospodăriilor țărănești și a plantațiilor de vii și livezi pot fi formulate concluzii despre influența pozitivă a dimensiunilor optime asupra intensificării procesului de producție și, ca rezultat final, asupra eficacității ramurii în ansamblu.

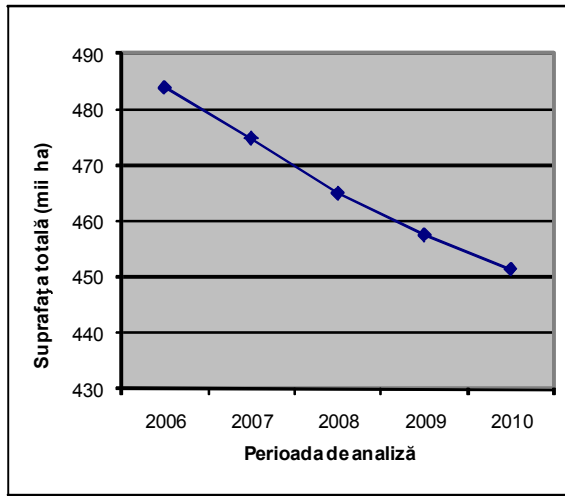

Figura 1. Dinamica gospodăriilor țărănești cu suprafața medie mai mică de 10 ha.

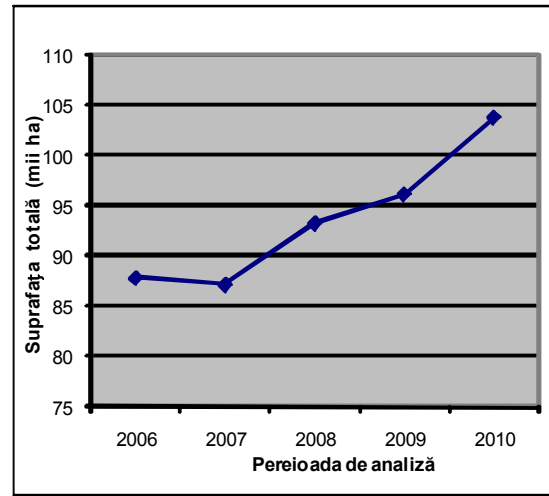

Figura 2. Dinamica gospodăriilor țărănești cu suprafața medie mai mare de 10 ha.

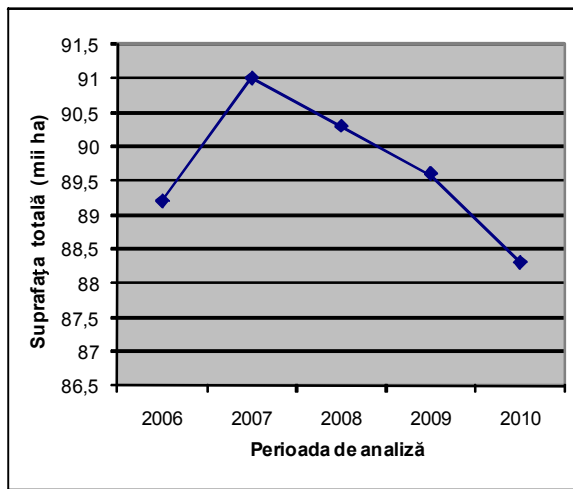

Figura 3. Dinamica plantațiilor de vii și livezi în cadrul gospodăriilor țărănești cu suprafața medie mai mică de 10 ha.

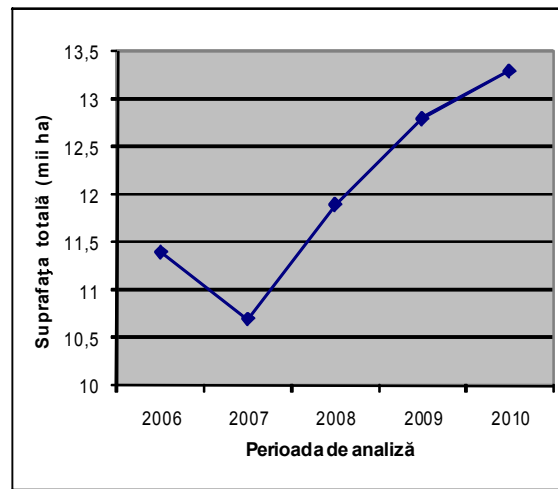

Figura 4. Dinamica plantațiilor de vii și livezi în cadrul gospodăriilor țărănești cu suprafața medie mai mare de 10 ha.

CONCLUZII

1. Gospodăriile țărănești, începând cu etapa inițială a formării lor și până în prezent, din punctul de vedere al politicii fiscale, de subvenționare, al suportului organizatoric, cadrului juridic, etc. s-au aflat în condiții mai puțin favorabile decât alte forme organizatorico – juridice.

2. Pe întreaga perioadă de studiu suprafața totală a gospodăriilor țărănești s-a aflat într-o tendință de diminuare lentă, dar stabilă.

3. S-a demonstrat existența unor dimensiuni optime în cadrul formelor organizatorico – juridice. Creșterea suprafeței totale a gospodăriilor cu suprafața medie mai mare de 10 hectare demonstrează existența unor parametri optimați.

4. Ponderea plantațiilor de vii și livezi în cadrul gospodăriilor țărănești este mult mai mare decât în cadrul altor forme organizatorico – juridice. Totodată, în cadrul gospodăriilor țărănești, cu o suprafață mai mare de 10 ha, suprafața plantațiilor de vii și livezi crește. Acest fapt demonstrează că:

- majorarea suprafețelor gospodăriilor țărănești se efectuează din contul terenurilor libere de plantații, amenajări etc.;

- majorarea suprafețelor de vii și livezi se efectuează din contul investițiilor proprietarilor.

BIBLIOGRAFIE

1. Anuarul statistic al Republicii Moldova. – Chișinău: 2010.
2. Botnarenco, I., Zubco, E. Categoria de destinație a terenului în conținutul cadastrului. În: Știința agricolă, UASM, Chișinău, 2011^a, nr. 1, p. 55-58., 0,66 c.a. ISSN 1857-0003.
3. Botnarenco, I., Zubco, E. Modificarea categoriei de destinație a terenurilor (aspect social, economic și juridic). În: Știința agricolă, UASM, Chișinău, 2011^b, nr. 1, p. 59-62., 0,70 c.a. ISSN 1857-0003.
4. Botnarenco, I., Zubco, E. Vânzarea - cumpărarea terenurilor destinate agriculturii (aspecte economice, juridice, politice). În: Sisteme informaționale geografice, ediția XIX, Materialele Simpozionului științific internațional dedicat jubileului de 60 ani ai facultății Cadastru și Drept. Lucrări științifice, UASM, Centrul editorial al UASM, Chișinău 2011^c, vol. 30, p. 122-128, ISBN978-9975-64-125-8.
5. Cadastrul funciar al Republicii Moldova pe anii 2002-2010. Agenția Relații Funciare și Cadastru a Republicii Moldova. - Chișinău: 2003-2011.

Data prezentării articolului – **10.04.2012**